

А. КЛОЧЧЯ

„ЕНЕРГІЯ“ СТ. КРИЖАНІВСЬКОГО *)

(Поезії. „Мол. Більш“. 1930. Тир. 2000, ц. 70 коп.)

Є сьогодні такі розмови: «коли гремлять станки, тоді мовчить поезія». Одна з своєрідних модифікацій цього гасла є така: мовляв, у прозі можна широко ставити всі проблеми, широко закрюювати матеріал, а поезія повинна бути дурнувата, бо в поезії через її специфічність не можна глибоко поставити проблеми сьогоднішнього дня, ґрунтовно їх розробити.

Такі розмови є в кращому разі помилка окремих товаришів, а об'єктивно вони мають в собі реакційну, ворожу нашій добі суть. Бо в першому варіанті вони дають буржуазне тлумачення ролі мистецтва, узаконюють відставання пролетлітератури від завдань доби соціалістичного наступу, в другому варіанті вони вибивають із рук пролетаріату таку могутню зброю спізнання й переробки всесвіту, як поезія, водночас забуваючи, що пролетаріат, як жодна з історичних клас, несе нечуваний розквіт усіх галузів мистецтва. І що наша доба дає стільки героїчного матеріалу для поета, але тільки з однією умовою: треба органічно вросли в процес соціалістичного будівництва бути безпосереднім учасником цього будівництва.

Тому лише голосом конаючої класи, голосом ворога пролетаріату, або свідомим чи несвідомим підголоском цього, може бути розмова про кризу пролетарської поезії.

В часи успішного здійснення п'ятирічки за чотири роки, такий писк про кризу, про загибель поезії, може свідчити або про те, що ця людина, яка репетує про кризу, сама не розуміє сучасности, через брак знань із марксо-ленінської теорії й брак зв'язку з масами, що будуть соціалізм, і ролі стороннього спостерігача, або про маскування класового ворога, що намагається під «лівими» фразами просунути тенденцію про неспроможність пролетаріату збудувати своє мистецтво, гідне доби соціалістичної реконструкції, і цим самим завоювати цю ділянку для себе.

Чи ж все гаразд у нас на поетичному фронті? Гадаємо, що ні. Зокрема раппівська поетична виробнича нарада яскраво виявила хибі цілого поетичного фронту. Поетична дільниця найслабше місце пролетарської літератури. І не тільки в РСФРР, але і в нас, в УСРР. Правда, ми ще й досі не спромоглися використати досвід РАПП'а й скликати поетичну виробнаду, але від цього суть справи не змінюється. І в нас є буржуазні й дрібно-буржуазні переродження, естетство, некритичне засвоєння спадщини, що веде в полон ворожій нам ідеології, поверховість, схематизм, часом навіть завдяки труднощам перебудови, махровим цвітом розпускається «приспособлен-

*) На обговорення.--Ред.

чество», внутрішні попутники, все це говорить за те, що на цій ланці особливо помітне тиснення дрібнобуржуазної ідеології.

І тому дивно стає, що в нас марксистська критика майже не реагує на боротьбу на ділянці поезії. Поезія у нас «віддана в концесію таким «марксистам», як Я. Савченко, М. Доленго.

Наші пролетарські й комсомольські поети дуже слабо підковані знанням передових ідей—філософією пролетаріату, вченням Маркса, Енгельса, Леніна і це дуже й дуже негативно позначається на творчості молодих поетів. Тому кожна нова книжка поета, особливо коли вона є перша, повинна притягувати нашу увагу. По-товариському, але без захвалювання, жорсткою критикою ми повинні допомогти поетові позбутися неминучих хиб і вказати шлях його (поетового) подальшого розвитку в бік опанування єдино-вірної художньої методи діалектичного матеріалізму. Звичайно, що це аж ніяк не означає узаконювання будь-яких стильових тенденцій, обмеження жанрів, навпаки, лише за цією метою ми виборюємо стиль пролетарської літератури, лише ця метода дасть можливість нечуваному розвитку жанрів.

М. Шеремет,—віддаючи рапорт «Молодняка» VIII з'їздові комсомолу України, писав таке:

«Током, металом гарячим блискають,
Зібранні в «Енергії» вірші

Крижанівського» (стор. 29).

Висока оцінка творчості С. Крижанівського від спільника по перу, примушує нас уважно підійти до збірки «Енергія», що нею заявив про себе автор. Чи виправдав отаку М. Шереметову оцінку С. Крижанівський об'єктивною реальністю, себто своїми поезіями?

«Бо якщо 4—5 місяців тому найпередовіший поет у «Молодняку» з найбільшою і найбагатшою тематикою реконструктивної доби був С. Крижанівський...» (стор. 75-76) дуже категорично стверджує стаття в збірнику «У боротьбі за українську пролетарську культуру» під назвою «У боротьбі за гегемонію пролетарської літератури», знову таки, чи можемо ми підписатися під такою оцінкою?

В основному—так. І М. Шеремет, і автор цієї статті мають рацію. «Енергія» С. Крижанівського насьогодні найцікавіша збірка серед творчості комсомольських поетів. Але разом з тим ми рішуче проти «хвалебних» оцінок цієї книжки. Вірно було б сказати, що основна ідейна тенденція автора перебуває на височині завдань доби соціалістичної реконструкції. Але ця тенденція вкрита масою напластунів, що часом викривляють її розвиток, що в закінченому вигляді дають снотворні в ідейному розумінні речі.

От проти цих наносних (часто від нехлюйства, неохайности поета викривлень і ворожих його основній стильовій тенденції інших стильових напластунів і думаємо виступати ми, детально їх розібравши, допомігши йому (С. Крижанівському) раз і назавжди покінути з дитячою хворобою—романтичною кіррю.

Вся збірка поділена на чотири розділи. Але цю розбивку автор зробив

механічно. Ніякої внутрішньої ідейної чи тематичної, чи навіть за роками спорідненості, вірші, вміщені в різних розділах, не мають. Тому ми, розглядаючи збірку, порушимо цей від автора встановлений розподіл.

Перш за все—тематика збірки. Треба сказати, що вона (тематика) досить різноманітна. Тут ми маємо і заводсько-міські мотиви (вірші «Дим», «Південне місто», «Централь»), сільську тематику («Далекі друзі», «Слобожанщина»), студентську, («Одшуміли мелодії примуса», «Друзям», «Запізніла лірика», третій вірш із циклу «Слобожанщина»), провінційальну, («Мандри», «Рейс», «Аеродром», «Рефрен») і нарешті поетичні декларації маніфести («Молоднякові», «Розмова з героєм»).

Така тематична багатогранність може свідчити про намагання автора всебічно охопити «складну діалектики гру», себто охопити процеси класової боротьби на всіх ділянках соціалістичного наступу. Ми маємо повне право констатувати це, бо вірші здебільшого датовані 1929-30 р. Але треба відзначити поруч позитивного й те негативне, що несе оця багатогранність. Вона (а ми це доведемо) свідчить про неглибоку обізнаність поета з конкретною ділянкою класової боротьби, про певну поверховість, верхоглядство, як справедливо закидає авторові герой із його поетичної декларації («Розмова з героєм»): «Ти на заводі ще не був, село забув, не знаєш» (стор. 39).

Отже спробуємо розглянути за нашим тематичним розподілом «Енергію». Звичайно, ми повинні сказати, що цей розподіл умовний.

Перш ніж перейти до розгляду конкретних творів з окремих визначених вище розділів, ми хочемо відзначити просто неохайні неприпустимі ляпсуси, що при загальній ідейній цілеспрямованості збірки вражають місцями не досить дбалим ставленням поета до слова, за яким ховається не завжди глибоке розуміння, яке саме значення вкладається в ці рядки.

Перша недодуманість, ляпсус у визначенні своєї ролі, як поета, і взагалі поезії:

«Не тривож мене, темо,
у мене нездані зачоти.
Часом вузько стає.
У заказанім полі орбіт
І тоді пишу вірші»

(стор. 5). (Підкреслення скрізь моє—А. К.).

Дозвольте т. Крижанівський «поєхидничати», невже це комсомольському поетові другий рік п'ятирічки (вірш датований 1930 р.) здався за «заказне поле орбіт», у якому вузько вашій думці і єдиним порятунком від вузькості життя є писання віршів? А ми гадаємо, що вірші—зброя в руках пролетаріату й так далі. Ось до яких ідеологічних зривів доводить автора його неохайність.

Або в одному з віршів є такі «індустрійні» рядки:

«Гарно сидіти—квартал від заводу
Вечером тихим і вірші пишуть» (стор. 17).

Соромно навіть цитувати ці наївні дитячі рядки, що викликають сміх у читача і що їм місце в «Червоному перці», а не в збірці С. Крижанівського. А в Крижанівського, може від того, що непродумав, який ідейний зміст він вкладає в звичайні, але вже організовані в образ рядки—виходить, що:

«Еллан! Поет і громадянин,
Товариш щирий і боєць,
Що він тепер—лиш спогад, мрець... (стор. 23).

Поперше тут невірне протиставлення поета і громадянина. Пролетарський письменник повинен бути спершу член партії, «а стіхотворець уж потом», як влучно схарактеризував це О. Безименський. І такий розрив говорить про непродуманість у С. Крижанівського своїх власних думок. А Еллан був сильним і прекрасним зразком пролетарського письменника, а зовсім не поетом і... (в другу чергу) громадянином.

Подруге. Хіба Еллан для нас, пролетарських письменників, лиш спогад, мрець, а не дорогоцінна революційна спадщина, яку ще довго ми будемо студіювати, і чия творчість дала класичні зразки відтворення в художніх образах громадянської війни? Хіба не за Еллана билися ми, напостівці, проти зеровського, хвилювистського паплюження цієї спадщини.

От до чого, до яких політично-невірних оцінок може призвести нехлюйське, несерйозне ставлення до своєї творчості.

«Через площі мовчазні і вулиці
Образ любий мені постає...
Постає ніби символ бажань моїх
Крізь життя оболонку черству.
Як мета, як нездійснене прагнення,
Що для нього працюю й живу (стор. 28).

Тут, як недодуманість, можна закинути лише нагородження життя «черствою оболонкою». Такими епітетами, на нашу думку, кидатися комсомольському письменникові в добу соціалістичної реконструкції аж ніяк не личить. А далі йде типове дворянсько-февдалське признание: «за мілих жіночок». Тут безперечно один із зривів у творчості С. Крижанівського. Мета, прагнення, символ, для якого працює й живе комсомолец-поет є жінка. З чужого голосу дешевої романтики «Заради неї» заспівав поет.

У віршах із тематикою заводсько-міською (до речі їх не так і багато) автор виявляє свою поверхову обізнаність із заводом. Типовий пейзаж із диму, димарів—становить вірш «Дим». Естетсько споглядальне ставлення до заводу, мережива уяв з диму—ось характерні ознаки цього вірша.

«Централь»—оспівування голого технічного процесу будівництва без жодного натяку на його соціальний зміст. І постає питання: куди ж спрямовано цю «централь», для якої мети робітники «кожним помахом руки гартують «будови міць». Таке об'єктивістське ставлення до техніки без політичної

оцінки, призводить до позапартійності вірша, до дрібнобуржуазного вихваляння техніки взагалі. Не рятує і «лункий відгомін доби», бо це порожні слова, що не насичені конкретно соціальною ідейністю.

Значно сильніший і краще написаний у піднесено ліричних тонах вірш «Південне місто». Правда, і в ньому ми маємо примітивну поверхову описовість, але ми маємо й гарячий заклик до поетів іти на завод, бо лише там можна відчувати «міць громохкої доби» й остаточно розрахуватись із «рештками емоцій спопелілих часів».

Тут автор намагається перебороти пасивне споглядальне ставлення до пейзажу й дає дієвий реалістичний твір.

Сільську тематику репрезентують вірші «Далекі друзі» і два з циклу «Слобожанщина».

Вірш «Далекі друзі» являє собою один із непоганих зразків громадської лірики. В цьому творі через настрої поета передається настрої багатьох сільських комсомольців, тому так переконливо й дзвінко по-комсомольському дзвенять рядки.

Це ж нам відчуть
років екстаз
Я твердо вірю —
хлопці, гляньте!
На рідних селах
раз-по-раз
Ростуть небачені
«Гіганти». (стор. 9).

І диво-дивне. У поета, який у цій збірці мало дбає за політичну загостреність у своїх творах, тут публіцистика розташувалась, як у себе вдома. І не випинається чужерідним тілом, а навпаки, входить складовою частиною, як невід'ємний художній компонент твору.

«Слобожанщина» — вірші, що з'явилися наслідком участі поета в першій більшовицькій весні, теж стоять на високому ідейному рівні. Правда, слід відзначити значний вплив статичного монументалізму М. Бажана на початок першого вірша з цього циклу, і до певної міри не переборену описовість і характерні для поета взагалі елементи стороннього споглядання, а не дієвої участі в процесах.

Другий вірш характерний своєю філософською заглибленістю. Поет передає, ніби примітивно фіксує розмову з бабусею, але в цих простих рядках дається (трохи романтизовано й до деякої міри романтичними художніми засобами) синтез буряної епохи, стилізованої під просту розмову.

Вірші з студентською тематикою, хоч і становлять щодо кількості досить значне місце в збірці, проте, на нашу думку, тут автор не сягає тієї ідейної височини, що є в його віршах на соціально загострені теми, і які дали право, попри всі їхні хиби, так, а не інакше кваліфікувати їх М. Шеретові.

«Одшуміли мелодії примуса»—типовий настроєво-описовий вірш, який хоч вірно, але без заглибленої ідейної трактовки, з певним присмаком літературщини (будова образів книжна, надумана) подає вечоровий настрій поета. Проте слід відзначити, що соціальна блідність вірша не робить його співзвучним пролетарському читачеві.

Пейзажно настроєвий вірш «Друзям», по суті є ідеалізація й романтична лякiровка студентського життя, «Запізніла лірика»—про студентську любов. Ми вже вище відзначили грубу політичну помилку в цьому вірші, а це помилкове твердження до речі і є ідейна основа цього твору, і тому вірш втрачає своє художнє значення.

Окремо стоїть третій вірш з циклу «Слобожанщина». На мою думку це найхарактерніший вірш, що виявляє більш, ніж будь-який твір усі небезпеки, що стоять перед автором.

Чим він характерний? Поперше в ньому, як і в інших, підкреслено «трагічне» роздвоєння поета між романтичними віршами і... зачотами. Поет ніяк не може зрозуміти й відчувати, що й перше, і друге є його безпосередня участь в соціалістичному будівництві. Подруге, цей вірш характерний не вольовим, а споглядально—мрійницьким сприйняттям дійсності. Потретьє, характерна деталь,—що лише втома від зачотів викликає далекі спогади про вогні Слобожанщини, яка в жорстокій класовій боротьбі бореться «за суцільку». Відповідне до цих настроїв (або вірніше до ідейного спрямування) і словесне оформлення: тут і «кораблі», й «утоми плід», і «марення» й «бори соснові»—всі атрибути типово романтичного розуміння дійсності.

Яскравим показником ідейного зросту поета, саме в напрямку поглиблення пролетарської ідейності в своїй творчості, а в галузі створення художньої методи пролетарської літератури, шукання діалектичного показу протиріч є розробка в двох віршах теми радянської периферії.

Ці два вірші названі цілком відповідно до свого змісту: «Провінція» і «Два Херсони».

Ось як оцінює поет нашу радянську периферію в першому вірші «Провінція».

«Провінція! Це ти в тенета
Взяла горіння і екстаз.
Столику тінь свою поет
Кладеш на серце раз-у-раз» (стор. 30).

і нижче:

... І дарма!
І знов навколо все знайоме,
І знов провінція сама...
Борсаюся крізь біль, до волі,
крізь хижу провінційну твань» (стор. 31).

Така трактовка радянської периферії, що будує соціалізм, що провадить реконструкцію сільського господарства, далеко не свідчить про пролетарське розуміння нашої доби.

І характерне є те, що автор сам це усвідомив, і це діалектичне протиріччя зняв, ставши на вищий ступінь у своєму віршові «Два Херсони». Тут у першому розділі маємо типовий опис периферійного Сонгороду, що під впливом соцбудівництва змінює своє обличчя? І С. Крижанівський, не без дози описовости, показує переродження старого Херсону на новий і дає синтез: «Нема провінції, нема. Широкі строї перспектив. Та будівництва лейт-мовив» (стор. 34).

На наших очах виростає поет: ідейно зміцнюється й глибшає. Але напластування буквально на кожному кроці дають себе відчутти. І тут ми маємо рядки, які свідчать про ідеалістичну, а не діалектично-матеріалістичну трактовку нашої доби і її будівників від поета.

«Ми дальні мандрівці
Прийшли ордою дикою (стор. 32).

Така кваліфікація будівників нового аж ніяк не вкладається у лексику пролетарського поета. Швидше взято це на тимчасове користування в типових дрібнобуржуазних поетів, а то просто у М. Рильського.

Остання група віршів із зовсім незначною соціальною вартістю це — пейзажно-настрій. Типовий, незалежно від розміру, але щодо свого ідейного настановлення неокласичний вірш-опис пейзажа «Березань», досить туманною згадкою про розстріл Шміда. Але логічний вірш «Мандри», при чому слід відзначити вбогість художніх засобів автора і в першому, і в другому вірші, збудовані на перерахуванні (з відповідним «оснащенням» епітетами) географічних термінів. Такий самий описового характеру вірш «Рейс». Правда, тут є характерні рядки:

«Де і хто
Я буду завтра
Пасажир NN
— сьогодні... (стор. 15).

Спробуємо в збірці «Енергія» знайти відповідь. Сьогодні С. Крижанівський не тільки пасажир, а матрос величезного пароплава, що зветься пролетарська поезія. Але тенденції стати пасажиром до певної гавані є. І яскравий вираз цієї тенденції знаходять у вірші «Рефрен», себто повторення.

Яке ж настановлення цього вірша? Воно (настановлення) конкретизовано в гаслі: «нехай живе дух неспокою». Чого ж турбується автор? А він турбується, що зараз «ночі чорна хлань і міста пульс такий нерівний. Але, я знаю—десь, чекає день черги своєї, бурних темпів, і я відчую запах тем тих». І не подумайте, що автор песиміст—ні: «це лиш моя утома», а тому «нехай живе дух неспокою, шумлять вітри».

Як бачите, настрої у нашого матроса досить таки чудернацький і ніяк не в'яжеться з постаттю комсомольця.

Оце безпредметне поривання невідомо куди, невідомо в ім'я чого, або вірніше в ім'я абстрактного протесту, і є характерна ознака дрібнобуржуазного бунтарства, мрійницького «вспішкопускательства».

Характерно, що відповідно до ідейних настановлень ми маємо і всі аксесуари романтичних брязкалець. Тут і «стовпища примар» і «ночі чорна хлань», «вітри шумлять» тощо.

Отакі ідеологічні зриви й можуть зробити з активного матроса пролетарської поезії безхребетного пасажера до певної гавані, до нового крутого повороту.

Але такі симптоми хоч і є в творчості С. Крижанівського, проте не вони домінують, не вони становлять обличчя поета. Негативні риси лише ще раз підкреслюють потребу активної участі в соціалістичному наступі в передових шерегах бійців, настирливо доводять потребу поглибленого вивчення поетами марксо-ленінської теорії.

Нам лишилося лише розглянути декларативні твори, а саме «Розмову з героєм» і «Молоднякові».

Цей вірш являє собою діалог героя й автора.

Чого ж вимагає від автора герой?

«Не можна жить в добу робіт,
В добу змагань і темпів
З емоцій виссаних блідих
І пережитих тем тих».

І автор цілком солідаризується з прогнозом свого героя і заявляє.

«Мій друже! Ремонтуй мене,
Щоб біла і носила
Потенціальним струменем
Життя живого сила»

Але разом із тим оці рядки дають нам можливість сказати, що поет сам відчуває недостатнє своє поєднання з добою соціалістичної реконструкції, що в своїй творчості він дає зриви, дає не те, що потрібно пролетарському читачеві. І він декларує:

Суворість хочу вдаль нести
І мужність, і порив.
Ненавиджу сентиментальности
Інтимних вечорів...
Ненавиджу іронії
Й всезгубного сарказму (підкреслення автора)
— Не з поглядом стороннього
— З огнем ентузіазму». (стор. 40).

Цілком вірна декларація. Побачимо, як у дальшій своїй творчості виконає свою обіцянку автор.

Підсумовуючи, скажемо, що основні хиби збірки «Енергії» С. Крижанівського є недостатня політична загостреність, наявність пасивної споглядальности статичність, перевага пейзажних віршів. Мусимо сказати, що ми ні в якій мірі не проти пейзажу, як одного з компонентів художнього твору, але ми проти пейзажу, як самоцілі, в наслідок чого ми маємо типові естет-

ські, м'яко висловлюючись, позапартійні вірші. Ці хиби, а також неохайність автора, призводять його до ідеологічних зривів у своїх окремих творах, як це ми довели вище.

Певне тиснення дрібнобуржуазної ідеології, поверхова обізнаність із виробництвом, брак глибокого засвоєння марксо-ленінської теорії, все це стояло й стоїть, як реальні перешкоди, на творчому шляху С. Крижанівського.

І не дивлячись на всі ці значні хиби, збірка «Енергія» є позитивне явище в українській пролетарській поезії.

Насьогодні для автора вона вже становить перейдений етап. Остання творчість С. Крижанівського свідчить за те, що він успішно переборює труднощі зростання, зростає саме в напрямку поглиблення кращих сторін своєї збірки, в напрямку генеральної лінії пролетарської поезії—витворення художньої методи діалектичного матеріалізму.

Такі його твори як «Ровесникам», «Пожежа на коксобензольному» й інші яскраво про це свідчать.

«Так всі ми теж—в літах зростання,
Над берегом ясних заток,
Щоби зрости й сказати встанне:
Готові ми.
Включаєте ток! (стор. 3).

І С. Крижанівський, переборюючи труднощі, успішно здійснює свої програмні постуляти, реалізуючи їх в художній творчості.

Завдання молодняківців-критиків є чартування ідейної більшовицької чіткості в мистецькій практиці поетів і белетристів „Молодняка“ та взагалі радянських письменників, соціальна профілактика, застереження від ворожих пролетаріатові ідейно-чужих впливів на творчість молодняківців.

(З резолюції ЦК ЛКСМУ на доповідь „Молодняка“.)

BLOK-NOTES „МОЛОДНЯКА“

NESTOR

НЕЗВИЧАЙНЕ НЕРОЗУМІННЯ

Прежде чем объединиться и для того, чтобы объединиться, мы должны сначала решительно и определенно размежеваться. (Ленін, т. IV, ст. 39, 40, II вид.)

Уважний товариш читач з великою цікавістю дістав свіженьке чергове число 7—8 «Пролітфронт», цього спазматичного журналу, переглянув його, а дещо навіть уважно перечитав, і був вражений з кількох незрозумілих йому моментів.

Найперше його здивувала сама поява цього журналу, саме № 7—8, і саме тепер, у квітні 1931 року, коли він уже три місяці добре знає, що «Пролітфронт»-організація самоліквідувалась і частинно увійшла до ВУСПП'у. Але знаючи темпи нашої поліграфії, бувши дещо з нею обізнаний (уважний товариш читач—недавно висунутий на роботу до своєї заводської многотиражки) він зрозумів, що останнє ліквідаційне число просто запізнилось. Та й передрукована в кінці декларація «Пролітфронт» про самоліквідацію, остаточно ствердила ці думки.

Але...

Це число «Пролітфронт» суттю своєю зовсім не виглядало, як ліквідаційне і така декларація якось випадає зі стилю. І тут здивовання уважного товариша читача перейшло в глибоке нерозуміння.

Найперше нерозуміння: як це так, тишком-нишком, десь у редакціях та в кабінетах, в зачинених залах затишного будинку ім. Блакитного, і не ширше, без широкого кола пролетарської громадськості відбувається величезної історичної ваги подія в літературному процесі України, так ніби це стосується лише одного «Пролітфронт» та ще може ВУСПП'у?

Уважний товариш читач не звик до цього і цей факт просто не вкладається в його голову ще й з інших, важливіших причин.

Він, наприклад, знає, як активно, широко комсомолія України і загалом пролетарська молодь і ціла громадськість відгукнулася і не лише відгукнулася, а зробила певний вплив, дала свій керунок, свою оцінку бойовій пролетарській комсомольській літ-організації «Молодняк». Він знає, як широко й активно пролетарська громадськість, а в першу чергу комсомол, приєдналася до резолюції ЦК ЛКСМУ, в якій оцінено всі досягнення й помилки «Молодняка» він знає резолюцію самого ЦБ «Молодняка», в якій воно (керівництво «Молодняка»), правильно цінуючи в дусі постанови ЦК ЛКСМУ сучасний стан «Молодняка», дає керунок дальшій його роботі.

Він, уважний товариш читач, прикладом, знає цілий процес «бльокування», Нової Генерації з ВУСПП, кінець цього бльокування, зрощування «Нової Генерації» з правим крилом української літератури, або як каже Михайло Семенко:

«Бачу я,
що журналом
«Нова Генерація»
почали були
чужаки гратися.
Тому ми її припинили,
Щоб не була в оренді
Дрібно-
чи просто
буржуазних денді».

І нарешті кінець самої «Нової Генерації». Він знає, що все це відбувалося на очах широкого кола пролетарської громадськості, було висвітлено, хоч і недостатньо і з

боку керівників ВУСПП, прикладом, у статтях Ів. Кулика, Ів. Микитенка, а з другого боку і в самій «Новій Генерації», правда, по-своєму.

Він бачив одверто виявлений процес певної ланки всього українського літературного процесу і безперечно мав можливість не тільки активно за ним стежити, але й певним способом брати в ньому участь. А тут з фактом самоліквідації «Пролітфронт» і влиття його окремої частини в ВУСПП він ніяк не міг добрати зерна істини. І спазматичне число 7—8 журналу «Пролітфронт» не тільки нічого про це не говорило, а навпаки, закривало будь-які джерела до розуміння.

Він, уважний товариш читач, що так пильно слідкував за всіма числами «Пролітфронт», а по них за тим як і куди «еволюціонує» ця гостроязика й нервова організація, ніяк не міг і не мав ніяких підстав думати, що вона закінчить саме так... (ніби трагічно). Та про це, на жаль, нічого не говорять навіть посмертний № 7—8 «Пролітфронт», крім, хіба, інформаційної декларації.

Але процесу еволюції «Пролітфронт», що був би виявлений, аналітично доведений і спопуляризований і від самого «Пролітфронт» і від ВУСПП, нема, він захищений, завуальований, його можуть розуміти хіба що окремі літспеди з Олімпу.

— Чому, хто і для чого і в чиїх інтересах ховає це все від широкого кола пролетарської суспільності, від широких мас літгуртківців, а то навіть і від філій самого ВУСПП?—це вже обурено висловився уважний товариш читач.

Йому ж бо зовсім невідомі ті категоричні постанови відповідних органів та комісій ВУСПП, що їх сформульовано приблизно так: «запропонувати керівництву «Пролітфронт» в найближчому часі до розв'язання питання про організаційне влиття в ВУСПП, виступити в пресі з висвітленням хибності своєї програми, визнанням своїх помилок» і т. ін. Критичному секторові ВУСПП так само мобілізуватися на широке висвітлення й критики «Проліт-

фронт» та його програми, проблеми консолідації» і т. д., і т. інш.

Йому, уважному товаришеві читачеві (підкреслюємо) такі постанови зовсім невідомі. Він, уважний товариш читач, знає ще й про те, що своєю заявою до ВОАППу та відповіддю на запитання ВОАППу, що її було видрукувано в «К. У.», здається в кінці жовтня 30 р., «Пролітфронт» ніяк не виявляв тенденцій самоліквідуватися, а тим більше влитись до ВУСПП; знає читач також і про те, що в своїх доповідях, і в травні 1930 р. на пленумі Ради ВУСПП, і в листопаді 1930 р. на конференції МБРА, відповідальний секретар ВУСПП тов. Іван Кіндратович Микитенко, нічим не виявляв хибності основної літературно-політичної лінії «Пролітфронт», визначаючи, що: «почав «Пролітфронт» добре, напрямок роботи на заводах взяв правильний і т. ін.». Цю правду, Микитенко порядком самокритики визначив окремі вивихи і ляпсуси в роботі «Пролітфронт», але в основному визнав, що ця організація пролетарська і стоїть на правильних позиціях.

Отже він, уважний товариш читач, в світлі всіх цих фактів готовий уже вважати, що негайна і раптова ліквідація «Пролітфронт» є просто якийсь магічний процес, наслідок якихось стихійних сил, що їм ніколи не прояснитись для його робітничого розуму, або що це є «іманентний» внутрішньовластивий для літератури процес, який так само не може бути викладений і зрозумілий для його і для рівної йому широкої пролетарської суспільності.

І він, уважний товариш читач, почав немилосердно себе карати за ті «неприпустимі думки» (і як він міг дійти такого!), ніби це є ліквідація решток дрібнобуржуазних збочників з шляху пролетарської літератури в наслідок перемоги генеральної лінії комуністичної партії на фронті літератури й на всіх фронтах успішно здійснюваного соціалістичного будівництва.

З усіх цих матеріалів ніяк йому незрозуміло, чому «Пролітфронт», будучи пролетарською організацією, як це він завжди підкреслював і ще раз підкреслив у редак-

ційній статті № 7—8 «Пролітфронт», та й у своїй ліквідаційній декларації; не було це ніде категорично заперечено і з боку ВУСПП, і чому раптом керівництво—ідеологи його за словами М. Хвильового, що він їх виголосив на зборах Харков ВУССП, неспроможне було намітити дальших нових шляхів перспектив дати нову установку своїй організації, щоби не впадати в «перманентні помилки».

Невже до цього спричинилась та чітка платформа, що на ній вони правильно стояли, як це запевняв «Пролітфронт», а саме генеральна лінія комуністичної партії.

— От таке небезпечне питання постало в голові уважного товариша читача, в світлі цих строкатих і різко суперечних фактів.

В чому ж річ? Де джерело істини?

Уважний товариш читач добре пам'ятає слова ЦО партії «Правди» в редакційній статті від 19-IV-31 р., де говориться про те, що треба,—гостро критикуючи всякі меншовицькі опортуністичні й дрібно-буржуазні теорії шляхів пролетарської літератури, як воронщина, переверзянство, літфронт, ліф і т. інш., а також опортуністичні помилки в РАПП'ї, на критиці цих помилок, на широкому висвітленні дрібнобуржуазної суті їх, виховувати кадри пролетарської літератури.

Невже це ніяк не стосується покійного «Пролітфронт» і зміцнюваного ВУСПП'у, невже соціально-класове коріння того, чому раптом був—був і нема «Пролітфронт», а є єдиний і неподільний ВУСПП, не потребує широкого висвітлення й аналізу? Невже на історії ВУСПП, на боротьбі його з «Пролітфронтом» (а боротьба ж була, уважний товариш читач це добре пам'ятає) на викриттю соціально-класових причин цього процесу; невже на боротьбі з опортунізмом всередині ВУСПП'у (а може в ВУСПП'ї й нема опортунізму, хто його знає?) не треба виховувати кадри української пролетарської літератури?

Уважний товариш читач певен, що все таки слова ЦО партії «Правди» цілком справедливі й безперечно до чогось зобов'язують і ВУСПП.

А між тим...

Він, уважний товариш читач, і тисячі таких, як він початківців, літгуртківців, навіть самі філії ВУСПП, не можуть ніяк добре зрозуміти, чому «раптом» самоліквідувався «Пролітфронт»? Бо хоч стенограма зборів харків-ВУСПП і дуже старанно видрукувана в «Літгазеті» з портретами; проте з погляду розуміння причини злиття—дуже і дуже мало задовольнила читача. І хоч у стенограмі всі висловлювались про роль консолідації, про те, як треба розуміти попутника в наш час реконструктивної доби, проте, що ось був «Пролітфронт» і «Нова Генерація», а тепер нема «Пролітфронт» й «Нової Генерації»; хоч усі товариші, і навіть тов. Остап Вишня (що його устами говорило наше революційне попутництво, як запевняє тов. Микитенко), зрозумів, що ВУСПП є єдина основна пролетарська літературна організація на Україні, а тов. Досвітний навіть висловився досить революційно, але незрозуміло: «хто проти пролетарської літератури, той, мовляв, не з пролетарською літературою» (велика істина, що й казати!) проте, повторюємо, стенограма читача не задовольнила.

Тов. Коряк сказав, що це був вечір декларативних заяв. І це цілком справедливо й потрібно, але ж мусить бути, крім цього, й класова непримиренність до опортунізму, до небільшовицьких тенденцій у пролетарському літературному процесі, а ці ж тенденції існують і посилюються, незалежно від тих осіб, що вже від цих тенденцій відійшли.

На зборах не було мови про те, чому «Пролітфронт» ліквідувався, в чому політична неправильність його літературно-політичної платформи, як і яким способом треба провадити боротьбу з можливими рецидивами цієї лінії. Крім тов. Хвильового на ці питання ніхто не говорив, а досить сумнівні твердження тов. Хвильового про те, що з ліквідацією «Пролітфронт» і частинного влиття його до ВУСПП'у, консолідація в основному закінчена.—не мали правильного висвітлення.

Ці й інші твердження тов. Хвильового про величезне (!) значення «Пролітфронт» в пролетарському літературному процесі не дістали належного висвітлення.

І основне, що так цікавить уважного товарища читача, так і залишилось не вяснене.

А тут і № 7—8 «Пролітфронт», де вміщена гостро цинічна стаття одного з пролітфронтівських «младо-теоретиків» Гр. Костюка про О. Копиленка і його роман «Визволення», яка в тому ж старому дусі продовжує лінію «Пролітфронт».

Ось основні перли її:

1) «Копиленко, О.—пролетарський письменник, що написав твір зі зривами, але ж і Ю. Лібедінський і Ів. Ле теж не змогли написати ідеологічно витриманих романів». А марксівська критика в особі т. Овчарова, ось що пише про Копиленка:... «Копиленко не володіє ідеологічними й мистецькими засобами пролетарської літератури»... Цей самий тов. Овчаров давав таку ж приблизно оцінку Копиленкові і з приводу його книги «Твердий матеріал», що про неї Гр. Костюк говорить, як про «нерівну ідейно й художньо».

А уважний товариш читач знає добре, що марксівська критика далеко не так оцінювала творчість Ю. Лібедінського й Ів. Ле—їхні романи «Рождение героя» й «Роман Міжгір'я».

2) Цинічний критик Гр. Костюк каже: «Визволення» на тлі нашого літературного сьогодні, становить собою значне й актуальне літературно-промислове значення»... «Тому роман поза суб'єктивним, безсумніву ширим бажанням автора дати твір корисний, вийшов і художньо й ідеологічно роздвоєний, а звідси ідейно-периферійний в відношенні до генеральної лінії пролетарської літератури. (Підкресл. Гр. Костюка).

А ось що говорить марксист-критик тов. Овчаров:

«Проблема показу типу пролетаря на різних ділянках будівництва зреалізована так, що не дає права кваліфікувати роман Копиленка, як роман пролетарський. Навпаки, слід підкреслити його неприйнятність для нас, як твору, що об'єктивно сходиться на рейки дрібнобуржуазно-міщанського висвітлення актуальних проблем, типів і суспільних стосунків сьогоднішнього дня».

3) Образ Гамалії цинічний критик характеризує так:

«Отже в особі Гамалії, на тлі громадсько-господарчому, ми маємо цікаву актуальну для художньої літератури й для нашого життя взагалі постать. Постать, що своєю активною вдачею, творчою волевою напругою, невтомною відданістю нашому будівництву є гідний образ одного з мільйонної пролетарської армії будівників нашого соціалістичного господарства».

А критик-марксист т. Овчаров ось як характеризує цю постать: «Ми, здається, досить переконливо виявили, що ці характеристики ідеологічно-художні, які подає Копиленко, аж ніяк не відповідають нинішнім завданням пролетарського роману, зокрема завданню створити позитивного типа робітника-комуніста, що працює на різних ділянках соціалістичного будівництва».

І ще говорить критик-марксист т. Овчаров:

«Отже мусимо сказати, що незалежно від того, які були наміри в Копиленка, його роман продовжує ту тенденцію, що один час досить виразно виявлялася в правопопутницькій літературі і в тих революційних письменників, що підпадали її впливам, в тенденції до певних метод показу типу комуніста в літературі».

І ще:

«Отже в єдиному місці, де Копиленко намагався показати Гамалію в установі, він, сам того не помічаючи, робить із Гамалії несвідомого, твердого в своїх політичних поглядах і непримиренного до чужокласових теорій робітника-комуніста, а що найменше—правого ухильника примирення».

Можна без кінця наводити такі паралелі аж до того, поки не виписеш обидві статті.

І дивно тільки одне,—звідки у цього «младо-теоретика» стільки цинізму й нахабства, щоби писати: «що зі статтями Л. Підгайного і особливо Г. Овчарова принципових розходжень в нас нема».

І уважний товариш читач, уже обурений, вирішив категорично поставити питання і перед ВУСПП і перед колишніми пролітфронтівцями, теперішніми вуспівцями,—чи думають вони по-більшовицькому розкритувати, викрити до кінця хибність не тільки окремих помилок, а цілої літературно-політичної платформи «Пролітфронт», її генезу, її історію, мобілізувати на боротьбу з

рецидивами її всю масу літературно-творчого й критичного активу ВУСПП'у й цілої пролетарської літератури, на цій боротьбі виховувати нові кадри пролетарської літератури.

І він тяжко сів на стілець і почав писати велику й серйозну статтю про «Роль критики й самокритики в боротьбі з опортунізмом і дрібнобуржуазними ухилами в українській пролетарській літературі», поклавши за основну тезу слова В. І. Леніна, що їх

він писав про ідейне об'єднання соціал-демократії в заяві редакції «Искры». Ці слова ми виписали в епіграфі до цієї статті.

Цю статтю уважний товариш читач обов'язково вмістить в ц. о. КП(б)У «Комуністі», бо останній щось дуже мало приділяє уваги цій справі.

А поки що ось ці несистематизовані думки уважного товариша читача ми виклали в блок-ноті «Молодняка».

Ми маємо право вимагати від усіх пролетарських літературних об'єднань, щоб в усій їхній діяльності чітко провадилась боротьба за лєнінізм у літературі, за те, щоб літературна творчість базувалась на витворенні марксистсько-лєнінською світоглядом, щоб ці літературні об'єднання викорчувували з теорії й практики літературознавства й літературної творчості всілякі меншовицькі, антилєнінські, опортуністичні теорії.

(„Правда“. 19-IV 31 р.)

ЛІТЕРАТУРНО-МИСТЕЦЬКА ХРОНІКА

КОМСОМОЛ ПРО „МОЛОДНЯК“

Комсомольські організації та «молодняківські» групи цілком і повнотою приєдналися до резолюції ЦК ЛКСМУ на доповідь ЦБ «Молодняка» (див. журнал «Молодняк» № 3, 1931 р.).

Виправляючи помилки в роботі окремих груп «Молодняка» та Центрального Бюро «Молодняка», показуючи неправильне розуміння у деяких молодняківців, проблема консолідації сил пролетарської літератури, засуджуючи тенденції механічного злиття з ВУСПП'ом—організація комсомольських пролетарських письменників «Молодняк» входить в новий етап роботи.

Резолюцію ЦК ЛКСМУ на доповідь ЦБ «Молодняка» опрацьовано на всіх групах «Молодняка» та багатьох комсомольських осередках.

Перші відгуки, що їх частково вже друкувалося в центральній комсомольській пресі, говорять про вчасність постави питання від ЦК ЛКСМУ, про перебудову роботи «Молодняка» відповідно до найновіших завдань соцбудівництва, більшого підпорядкування роботи «Молодняка» «здійсненню генеральної лінії партії, мобілізації всіх сил пролетаріату на виконання п'ятирічного пляну за чотири роки, завдань третього вирішального року, широкого застосування соціалістичних метод праці» (з резолюції ЦК ЛКСМУ).

Молодняківські групи рішуче поставили питання розгортання призову робітників-ударників до літератури через організацію літературно-рецензентських гуртків на підприємствах, влаштування диспутів тощо. Керівництво груп і цілої організації зміцнюється через залучення до керівництва робітників-ударників, призованих до літератури.

До свого п'ятирічного ювілею організація «Молодняк» має ліквідувати відставання від вимог доби, розгортаючи критику й самокритику в своїй роботі, розгортаючи похід за оволодіння Марксо-Ленінської теорії та підвищення літературної кваліфікації через виробничо-творчі наради.

ВІДГУКИ З МІСЦЬ НА РЕЗОЛЮЦІЮ ЦК ЛКСМУ СТАЛІНЕ

Смута соціалістичної реконструкції, розгорнутий соціалістичний наступ пролетаріату на рештки капіталізму, вступ країни рад в період соціалізму вимагає ще більшої активності комсомолу й мас трудящої молоді в боротьбі за створення української пролетарської культури, за творчу участь у процесах національно-культурного будівництва, як складової частини соціалістичного наступу.

Бюро МК ЛКСМУ відзначає, що «Молодняк» був і є один з передових загонів в пролетарській літературі, що активно провадить боротьбу за гегемонію пролетаріату в нацкультбудівництві та відіграє велику роль в залученні мас пролетарської молоді до всіх процесів цього будівництва.

Бюро Міському вважає за цілком доцільну та вчасну постанову Бюро ЦК ЛКСМУ про «Молодняк», що чітко відзначає став та подальші завдання «Молодняка».

Бюро підкреслює, що завдання «Молодняка», зокрема групи «Сталін-Молодняк» є вперта робота над ліквідацією відставання «Молодняка» від вимог сучасної доби, що її констатує резолюція Бюро ЦК ЛКСМУ та вперта робота над виправленням всіх до теперішніх помилок на засадах більшовицької самокритики.

Бюро рішуче засуджує тенденції ліквідації «Молодняка», як самостійної організації, злиття її з ВУСПП'ом та спроби окремих молодняківців протиставити свої лінії, лінії ЦК ЛКСМУ в цьому питанні.

Сталінська організація «Молодняк» мусять негайно перебудувати свою роботу, виходячи з рішення ЦК ЛКСМУ більш активної участі організації в боротьбі за виконання промфінплану та активізацію широких мас робітничої молоді в справі опанування української пролетарської культури.

Все це в свою чергу вимагає посилення виховної роботи серед членів «Молодняка», роботи в справі опанування теорії Маркса й Леніна, а також упертої роботи в справі підвищення літературної кваліфікації.

МК ЛКСМУ зобов'язує всі організації комсомолу Сталінщини розгорнути роботу щодо популяризації «Молодняка» та взяти активну участь у переведенні призову молодих ударників до літератури.

Скликати збори групи «Сталін-Молодняк», на яких проробити резолюцію Бюро ЦК ЛКСМУ та опрацювати план подальшої роботи групи.

МК ЛКСМУ.

ДНІПРОПЕТРОВСЬКЕ.

Обізнавшись з постановою ЦК ЛКСМУ про роботу літорганізації «Молодняк» бюро Дніпропетровського миському ЛКСМУ цілком і повністю схвалює постанову ЦК.

Бюро МК відзначає, що ЦК вчасно і цілком врно реагував на всі великі вади в роботі «Молодняка».

Бюро МК констатує, що наслідком великих хиб у роботі «Молодняка», зокрема його керівної верхівки, є послаблення керівництва від ЦБ місцевими організаціями «Молодняка».

Особливо воно було неприпустиме щодо Дніпропетровської групи «Молодняк».

Керівництво, повсякденний провід та допомога групі «Молодняк» була також недостатня і від МК ЛКСМУ.

Це, й відсутність у складі групи «Молодняк» робітників від верстату, призвело до цілковитого занепаду роботи в Дніпропетровській групі, кастової її замкненості.

відсутності будь-якої роботи на фабриках, заводах, осередках комсомолу, відсутності зростання, особливо коштом робітничої молоді.

Виходячи з цього, бюро МК вважає за потрібне.

Постанову ЦК на доповідь ЦБ Молодняк» опрацювати на комсомольських осередках, у групі «Молодняк» та літгуртках.

Розгорнути масову роботу коло призову ударників до літератури, домагаючись поповнення групи «Молодняк» початкуємим активом з комсомольців, робітничої молоді фабрик та заводів.

МК ЛКСМУ.

Обізнавшись з постановою ЦК ЛКСМУ на доповідь ЦБ «Молодняк», прилюдні збори Дніпропетровської групи «Молодняк» разом з активом комсомолу, виробничих літгуртків, цілком та повністю приєднуються до постанови ЦК ЛКСМУ.

Збори відзначають, що ЦК ЛКСМУ правильно й своєчасно оцінивши сучасний стан роботи «Молодняка», дав більшовицьку орієнтацію на дальший його розвиток та зростання.

Прилюдні збори «Молодняк» вважають за потрібне поновити керівництво групи, розгорнувши негайно широку громадську масову роботу.

Група «Молодняк».

ЗАПОРІЖЖЯ.

Бюро МК ЛКСМУ цілком і повністю схвалює й приєднується до постанови ЦК ЛКСМУ при «Молодняк», яка своєчасно реагує і висвітлює дійсний стан «Молодняка» та дає розгорнуту програму роботи «Молодняка» надалі.

Бюро МК ЛКСМУ вважає за потрібне:

Опрацювати постанову ЦК ЛКСМУ серед широких мас комсомольців, робітничої молоді та молодняківців.

Визначити, що заважаючи на неодноразові постанови МК ЛКСМУ про розгортання призову ударників до літератури, комсомольські організації та запорізька група «Молодняк» не дійшли ще до зламу в цій роботі.

Категорично запропонувати всім комсомольським організаціям та комсомольській

частині групи «Молодняк» широко розгорнути призов ударників до літератури через організацію літературно-рецензентських гуртків та влаштування диспутів тощо.

ХІВ.

Відбулися збори групи «Молодняк», де вислухавши інформацію про резолюцію ЦК комсомолу на доповідь ЦБ «Молодняка», київська група «Молодняк» одностайно прийняла до постанови ЦК комсомолу про «Молодняк».

Члени «Молодняка», що виступали, підкреслили, що ці постанови мають стати основою програми в подальшій літературній діяльності організації «Молодняка».

Збори рішуче засудили всі помилки, що були в керівних органах «Молодняка», а також і ті помилки, що були в роботі київської групи цієї організації. Збори підкреслили, що велика прогалина в літературній продукції «Молодняка» — це відставання від вимог реконструктивної доби, незадовільна робота над підвищенням культурно-політичного рівня, недостатня робота коло залучення ударників до літератури.

Тут «молодняківці» рішуче засудили всі балачки про ліквідацію літературної групи «Молодняка», засуджували абсолютну необґрунтованість цих балачок.

Щодо керівного складу київської групи «Молодняка», тов. Пронь подав кілька пропозицій про зростання і коштом призову ударників до літератури. Він відзначив, що постанови ЦК комсомолу про роботу «Молодняка» треба використати в повсякденній роботі, спрямованій на боротьбу за генеральну лінію партії.

Київська група «Молодняк».

ПРО ЛІТГРУПИ З НАЗВОЮ «МОЛОДНЯК».

(З протоколу засідання секретаріату «Молодняка» від 10.IV.31 р.).

За останній час ціла низка літгруп на публікації прибирає назву «Молодняк» без будь-якого погодження з ЦБ Всеукраїнської Спілки Пролетарських Комсомольських Письменників «Молодняк».

Цілком зрозуміло, що ні за групи в цілому, ні персонально за їх склад «Молодняк» на себе відповідальності не бере, і вважає за потрібне довести до відома таких груп, що назви «Молодняк» вони мають право прибирати лише після затвердження ЦБ.

Зокрема секретаріат «Молодняка» не може взяти на себе відповідальності за перекручення постанови ЦК ЛКСМУ літ. групи, що прибрала собі назву «Молодняк» в Одесі, ні в цілому, ні персонально не дійшовши з заявою про її затвердження до ЦБ «Молодняка».

ДО П'ЯТИРІЧНОГО ЮВІЛЕЮ «МОЛОДНЯКА».

11 жовтня 1931 року минає п'ять років з дня утворення організації комсомольських пролетарських письменників «Молодняк».

До цього дня приурочується скликання 2-го Всеукраїнського з'їзду «Молодняка» з таким порядком денним:

1. Доповідь ЦК ЛКСМУ.

2. Доповідь: «П'ять років «Молодняка».

3. Доповідь: «Творчі питання в братніх пролетарських літературах Радянського Союзу. (Доповідач в ВОАПП'у).

4. Літературний фронт Радянської України в добу соціалістичного наступу:

а) На ділянці теоретичній і літературознавчій.

б) Сектор поезії.

в) Сектор прози.

г) Театральний фронт.

5. Доповідь: «Молодняк» і інші діяльні історичного мистецтва (кіно, ТРОМ, ІЗО, музика).

За п'ятиріччя організації готуються на Україні. У жовтні мають відбутися за участю широкої пролетарської громадськості місцеві конференції зі звітами про діяльність літературними питаннями. Доповідачів від груп.

Зокрема Київська група має 5-X-31 р. скликати широкую міську конференцію робітничих творчих рецензентських гуртків і на неї поставити доповідь секретаріату «Молодняка», доповідь — «Творчі питання».

«Київ-Молодняк» і творчість творчо-рецензентських гуртків.

Всі групи мають у жовтні 1931 року випустити спеціальні літсторінки в місцевій пресі, зокрема комсомольській,—подати статті про «Молодняк» і його роль в нацкультбудівництві. Зокрема молодняк має подбати про відповідне висвітлення п'ятирічної роботи «Молодняка» на сторінках органів ЦК—«Комсомольця України й журналу «Молодняк».

Ювілейна комісія запланувала видати окремими брошурами 20 назов з критичного сектору; сюди мають ввійти брошури про історію «Молодняка», збірник теоретичних і критичних статтів молодняківців, серія критичних брошур про творчість молодняківців, творчість ударників-молодняківців, брошура,—«Молодняк на новому етапі» тощо.

Серію творчості молодняківців (Бібліотека, «Молодняк») заплановано на 32 назви, сюди мають ввійти збірки й окремі твори молодняківців і робітників-ударників.

Місцеві групи «Молодняка» складають свої плани святкування.

ПІД ГАСЛОМ ТВОРЧОЇ МОБІЛІЗАЦІЇ

(Перший зліт лочафівців).

9 квітня 1931 року закінчив свою роботу перший пленум ЦР ЛОЧАФ.

На пленумі були представники від двох тисяч червоноармійських літгуртків, сотні радянських письменників і в тім числі літературні організації Союзних республік (України, Білорусі, Закавказзя). Отже пленум ЛОЧАФ демонстрував зростання лочафівського руху, його масовість і політичне значення.

Пленум зробив підсумки першого періоду «гуртування сил»,—великої організаційної роботи. Вже на основі досягнення масовості й перших організаційних успіхів, пленум зміг закликати організації ЛОЧАФ—рішуче повернутися до творчих завдань.

Пленум дав багато уваги питанням творчої методи ЛОЧАФ'у, зробивши наголос,

що творча метода ЛОЧАФ'у—метода пролетарської літератури.

Організації ЛОЧАФ мають допомогти своїм літкадрам червоноармійців-літгуртківців оволодіти цією методою, застосувати її на конкретному матеріалі з оборонної тематики, в художньому відтворенні Червоної армії.

Уваги до зросту, уваги до організаційного закріплення зросту й керівництва від місцевих організацій червоноармійським літературним рухом,—так сказав пленум,—але головне завдання ЛОЧАФ'у в цілому, це реалізувати творчу мобілізацію, проголошену пленумом ЦР.

Творча продукція на оборонні теми, її кількість і якість, успіхи літературного навчання гуртківців,—це основні показники гарної роботи кожної з організацій ЛОЧАФ.

На пленумі було особливо підкреслено інтернаціональний момент в роботі ЛОЧАФ. Тов. Бела Ілеш у своєму виступі заявив, що кожен революційний письменник Заходу вважає себе за лочафівця. Робітникам у західних капіталістичних країнах ще мало відомі книжки про Червону армію. Лочафівці мусять дати художні твори про життя Червоної армії і широко ознайомити з ним робітничі маси за кордоном. ЛОЧАФ має зрости на велику міжнародню революційну літературну організацію.

Т. Авербах у своєму виступі сказав, що—в боротьбі проти буржуазних впливів у літературі, проти реакційних спроб позбавити пролетарят права на мистецтво, в боротьбі за завоювання кращої частини попутництва і за виховання нових літературних кадрів, за витворення високохудожнього повноцінного більшовицького мистецтва, закликано, відіграти величезну роль найближчому й вірному співбійцеві пролетарського загону радянської літератури—ЛОЧАФ.

Пленум центральної ради ЛОЧАФ ухвалив спеціальну відозву до почесного голови ЛОЧАФ'у М. Горького.

Обрано Центральну Раду ЛОЧАФ'у з 78 чоловіка.

СЕРЕД КНИЖОК ТА ЖУРНАЛІВ

Г. ГЕЛЬФАНДБЕЙН

ТУПЦЮВАННЯ НА МІСЦІ

(Збірки віршів руських київських поетів: Борис Турганов — „Простые стихи“, Олександр Гіневський — „Разведка“, Євген Нежинцев — „Рождение песни“).

Діяльність київської асоціації руських революційних письменників (АРП), що останнього часу реорганізувалася в «Коммуну писателей» і формально приєдналась до платформи ВОАПІ—переконливо показала, що го варту попутницька організація, без твердого пролетарського керівництва. АРП не провадила в своїх рядах ніякої виховної роботи, видавала ідеологічно-шкідливі твори, іноді, навіть одверто орієнтувалася на міщанського читача. В нашому журналі я вже два рази зупинявся на продукції АРП (рецензії на дві перші книжки альманаха «Ветер Украины» в №№ I і II «Молодняка» за минулий рік), зараз у цій статті розглянемо три збірки віршів—Б. Турганова, А. Гіневського і Є. Нежинцева, що свого часу були членами АРП, а тепер вступили до «Коммуны писателей». Ці три збірки віршів, безперечно, нижчі за середній рівень попутницької поезії; вони й ідейно-тематично, і стилістично показують тупцювання на місці в творчості організації.

«Простые стихи»—уже не перша збірка віршів Бориса Турганова. Тут об'єднані ніби його вибрані твори («Простые стихи». Видання друге «Дорожная библиотека» АРП. 1930 рік. Стор. 32). Тим важливіше відзначити, що ця книжка ідеологічно не завжди чітка й витримана. В кількох кращих своїх віршах («Часовые», «Волейбол», «Грозовый май») Турганов наближається до пролетарської поезії, в основному залишаючись на рейках попутництва, з яких він в окремих випадках навіть сходить («Моя земля», «Завод», «Почтальон»). Розглянемо ці три останні вірші. В «Моей земле», говорячи про світанок, поет пише (підкреслення скрізь мої—Г. Г.):

Пастушеская звонкая свирель,
поет простор,
зеленый и веселый
и вот
навстречу золотой заре,
дремоту стряхивают заспанные села (10 стр.).

Уже ця строфа (особливо перший рядок) свідчить про небезпеку. Що це за пасторальна ідилічність, придатна хіба для старовинного сентименталіста, а не для радянського поета періоду соціалістичної реконструкції? Але

далі автор настирливо підкреслює довічність цієї картини, що поєднується в тяжкою, завжди однаковою «мужицькою» роботою.

*По всей стране мужицкая рука
тяжелым плугом мерит десятины.
Пока не обагрят полей закат —
не разогнутся согнутые спины.
С далеких лет —
от прадедов к отцам,
от поколений —
к новым поколениям —
упорный труд, не знающий конца,
пробил в земле широкие ступени (11-11 стор.).*

Реакційні нотки, що звучать в цьому уривку, заслуговують, звичайно, на категоричне засудження. Приблизно такі самі народницько-есерівські напластовання маємо і в заключній частині вірша «Завод»:

*Чтобы начисто
переработать русский
избяной
медлительный народ —
труд у нас сейчас
с большой нагрузкой,
вся страна —
один сплошной завод (32 стор.).*

Не менше негативно явище є те, що Турганов вмістив у збірці вірш «Почтальон». Цей вірш ідейно нікчемний, порожній шкідливий. Чого варті хоч би й такі вигуки:

*Сердце вдруг так сладко сжалось,
жизнь—безоблачно легка! (19 стор.).*

Ідеологічні хиби, правда, дещо іншого змісту, є і в збірці Олександра Гіневського «Разведка» («Разведка». «Дорожная библиотека», АРП. 1930 р. стор. 30). Ця книжка має три розділи—«На дозоре», «Балаклава», «Строительная гроза», а також декларативний вірш—«Военная песня». В «Военной песне» декларована романтика громадянської війни. Характерно, що автор подає в ній елементи, поєднані з стихійністю, навіть анархічністю. Так, він згадує:

*То времячко было,
кружись голова!
За стремячко только
держись, братва,—
Галопом
                    галопом
                    галопом!..*

Эх, слава из штаба к бандитам лететь,
почетного батьку в сарай запереть
На хуторе под Конотопом (3 стор.).

Розділ «На дозоре» зразу ж привертає автора до наших днів, коли цієї «романтики» вже немає. І що ж ми бачимо? У вірші «Пограничная» маємо, безперечно, перекручений показ радянського прикордонника, який, за Гіневським, тільки й робить, що згадує про вихор громадянської війни і нудьгує за своїми рідними. «Морозенко, где же зори?». (7 стор.) питає прикордонник у погодженні з автором, що не бачить нічого доброго в своїй теперішній роботі. До чого це доводить, розповідає наступна річ «Контрабандистка». Які б наміри не були в Гіневського, хоч би як він затемнював зміст, а об'єктивний висновок з цього вірша такий: позбавлений класової чуйности, прикордонник свідомо пропускає через кордон контрабандистку, а автор співчутливо ставиться до цього факта. Але найважливіша ідеологічна хиба в розділі «На дозоре» є вірш «Бессарабия»:

За окопы выбегает известняк,
за вокзалом,
за местечком все неровней он,—
здесь кочуют шайки цыганят,
нападающих на сливы и крыжовник.
За вокзалом,
в Рыбницких садах,
ковыляет молдаван оркестр.
Надо жить и жить,
чтоб передать:
серце цитры,
Рыбницы

И Днестр (11 стор.).

Цим віршом автор ніби розписався за убогість своїх соціальних інтересів. Справді, трудно собі уявити, щоб у сучасній АМСРР можна було побачити насамперед «шайки цыган» і «ковыляющий оркестр» молдаван. А проте Гіневський якраз це відзначає в АМСРР. Наш обов'язок—лише відповідним чином кваліфікувати такий факт, вказавши, що він не може мати нічого загального з діяльністю поета, який намагається працювати з пролетаріатом. Усі ці хиби дуже серйозні. Але становище з Борисом Гіневським погіршується ще тим, що коли в «Простих стихах» Турганова поряд з непридатними віршами маємо кілька цінних, то в Гіневського їх майже нема. В розділі «Балаклава» він дав морську і рибальську романтику. Здається—нічого страшного. Але річ у тім, що автор настирливо підкреслює, що ця романтика для нього—головне:

Эта ширь рыбацкая—
здесь как на ладони,
я за эту ширь
жизнь свою

отдам (17 стор.).

Віддасть своє життя автор, чи не віддасть, нам не дуже цікаво, але покищо він жалкує за колишнім портовим побутом:

Где же греки, абрикосы,
портовая детвора?
Не ночуют здесь матросы,
Не гуляют шкипера (20 стор.),—

або спостерігаючи сьогодинішній портовий побут, пасивно, по-естетському бренчить:

За Скутари, за Скутари
грек играет на гитаре
Не для Ильзы, не для Клары—
за фунты и за доллары—
грек играет на гитаре (21 стор.)

Останній розділ—«Строительная гроза», зважаючи на назву, мусів би бути актуальний, але насправді із трьох віршів, що в ньому вміщені, лише «Девушка из санатория» дечим цінний (єдиний в «Разведке») вірш. Щодо «Старого агронома», що перевантажений літературними ремінісценціями, та «Деревьев», що є по суті малозрозумілий пантеїстичний вірш—то актуальність їх більш, ніж сумнівна.

У збірках Турганова й Гіневського є те загальне, що вони тематично дуже мало поєднані з нашим часом. Така ж збірка Євгена Нежінцева. («Рождение песни», «Библиотека коммуны писателей». 1931 р. стор. 30). А ідеологічних хиб у третього поета не менше, ніж у перших двох. Візьмемо хоч би вірш про Червону армію—«Поход»:

Война, поход, сапог и ранец
Винтовка—друг, а ложка—брат.
Вчера—угрюмый новобранец.
Сегодня—боевой солдат.
Идем пшеничными полями
Через ограды ковыля.
Глаза в затылок. Под ногами
Гудит засохшая земля.
И на привале за рекою
По вечерам латыш и сарт
Бросают верною рукою
Разбитую колоду карт.
А утром—с первыми лучами
Идет за взводом новый взвод.
Опять размерными шагами
Тысячеверстный переход (стор. 5).

Пройдемо повз такі недоречності, як от те, що Нежінцев говорить про чобіг, а не про чоботи, червоноармійця називає салдатом, а узбека сартом (собакою) і відзначимо головне: чи відповідає опис Нежінцева дійсному побуту Червоної армії? Треба найкатегоричніше відповісти—ні, не відпові-

дає. Від вірша Гіневського «Бассарабия» вірш Нежінцева—«Поход» відрізняється лише наявністю одної наклепницької деталі. За автором, виходить, що на відпочинку червоноармійці те й роблять, що грають у карти. Коментарі тут зайві.

Вірш «Поход»—безперечно хибний. Але є в Нежінцева ще й сумнівні речі. Так у вірші «Сосны шумят» є така строфа, яку можна вважати за антирадянський випад, тому що вона невиразна:

Здесь каждый день холмы растут,
здесь каждый день земля жиреет
И стариков не берегут,
И молодежи не жалуют (7 стор.).

Яких це старих не бережуть? Якої молоді не жаліють? Хто не береже? Хто не жаліє? Невідомо. Відомо лише, що це в нас в СРСР. Звичайно, таких невиразних місць у Нежінцева небагато, він більше ототожнює себе з героями Пушкіна й Лермонтова:

А вот теперь стоишь и ты,
Такой же пришлый северянин.
И память шевелит листы
Тетради в розовом сафьяне (21 стор.),

або порожня деклямація, наприклад—

Я люблю раздолье ледохода,
Я люблю весеннюю волну.
Вспоминаются веселые походы
В невеселую мою страну.
Я люблю в морозное молчанье
Первый крик весны на берегу.
Потому свои воспоминанья
Я ревниво в сердце берегу (стор. 26).

Всі ці слова нічого не кажуть і ні до чого не зобов'язують. До речі, що визначає: «Вспоминаются веселые походы, В невеселую мою страну»? Про які це походи говорить автор?

Щодо кількості вдалих віршів, збірка Нежінцева наближається швидше до книжки «Простые стихи», ніж до збірки «Разведка». Такі вірші Нежінцева як «Рождение песни», «Лыжный пробег», «Слово бригадира котельного цеха» не позбавлені хиб, але все ж мають деяку цінність. Інша річ, що ці позитивні риси в збірках Турганова, Гіневського і Нежінцева далеко не локалізують розглянутих уже хиб і провалів, отже, й не виправдують виходу в світ книжок у такому вигляді. Це—надзвичайно шкідливе тупцювання на місці, коли помилок не тільки не виправляють і не переборюють, а канонізують і поєднують з новими помилками.

Формально стилістичний рівень збірок Турганова і Гіневського приблизно однаковий; Нежінцева—набагато нижчий. У Турганова й Гіневського є чимало інтересних ритмічних конструкцій, вдалих образів, епітетів, римування іноді досягає значної сили. У Нежінцева в цьому відношенні

значно гірше. Він вживає образів, що дискредитовані ще двадцять років тому:

На рассвете—
гудки—свирили (15 стор).—

дає надзвичайно нелогічні переходи мотивування:

Стол у меня в чертежах, а напротив
Бывший краском пулеметной роты,
В рыжем, как осень потертом кителе
Работает старшим делопроизводителем (17 стор.).

нарешті нього трапляються просто неписьменні рядки—

Каждое дыхание стыло в кольца,
Каменели пальцы и рука (4 стор.);
Ехали тихо. Молчали трое.
Копыта цокали в барабан (9 стор.);
И провода певучей меди

Взвелись по мачтам цепью струн (13 стор.).

Поряд з зростанням (хоч і повільним, а все ж відчутним) російської пролетарської літератури в УСРР, не може не зростати й попутництво, що його краща частина може поступово перейти на рейки пролетарської творчості. Проте, у київських руських попутників ми констатуємо тупцювання на місці. Це нарешті припинити. Найближчі до нас члени «Коммуны писателей» повинні серйозно боротися за опанування марксо-ленінської методи матеріялістичної діалектики за опанування нової тематики соцбудівництва.

ІВ. БОЙКО. «Чумчирик». Оповідання. В-во «Молодий Більшовик». Тираж 5.000. Ціна 25 коп.

Власне, це оповідання не заслуговувало б на детальний розгляд, на глибоку аналіз, коли б у ньому не були закладені коробливі симптоми невірної зрозумілості і витлумачених лозунгів пролетарської літератури.

Проте «одмахнутися» від цього оповідання, як це люблять деякі критики робити, сказавши, що мовляв, зриви цього письменника у прозовій творчості цілком закономірні й пояснюються тим, що поет перейшов на прозу—не можна.

Ми заперечуємо будь-яку спробу отакими засобами замазати суть справи. Ці книжки походять насамперед від невміння застосувати методу діалектичного матеріалізму в художній творчості, від неглибокого засвоєння пролетарського світогляду письменниками селянського чи інтелігентського походження.

Особливо тепер, коли до лав пролетарської літератури вливаються нові кадри призовників ударників, наша критика мусить ще жорсткіше бити по будь-яких відхиленнях від генеральної лінії пролетарської літератури, по всяких спробах нехтування витриманою пролетарською ідеологією в творчості тих письменників, що належать до пролетарських літературних організацій. Наше завдання—помилки окремих товаришів по організації зробити учбою, як для них самих, у першу чергу, так і для призованих до літератури ударників, щоб наші нові кадри не повторювали цих помилок.

І. Бойко належить до «Молодняка». І зрозуміло, що кожний читач має право вимагати від члена передової пролетарської організації яскравої клясово витриманої творчості. І тим більше здивується читач, коли він, прочитає оповідання «Чумчирик» (автор «послужливо» поставив дату його написання 1929-30 р.); читач здивує-

плечима й розчаровано відкине книжку набік.

Поспішаємо виправдати організацію «Молодняк». Не всі «молодняківці» в рівній мірі намагаються йти в ногу з добою соціалістичної реконструкції. Яскравий приклад письменника, що йому треба перебудуватись, поглибити класову ідейність, набути тематичної актуальності—становить Ів. Бойко. Коли він цього не зробить, він просто випаде з пролетарської літератури. Тому саме наше завдання—гостро поставити перед автором питання ідеологічного переозброєння, і лише подальший його розвиток покаже, як він упорався з тим завданням.

Оповідання «Чумчирик» названо з прізвища головного персонажа Якова Чумчирика. Автор не розгортає широкої картини класової боротьби, не подає широкої громадськості, будь-яких громадських інтересів; не це автора цікавить. Ів. Бойко подає живу людину,—Якова Чумчирика,—студента одного з ВИШ'ів.

Отут і виявилася ахілсова п'ята. Чумчирик, вирваний із соціального середовища. Автор його ставить у виняткові, не характерні для нього умови (подорож, хуртовина) механічно припасовує події (випадкова зустріч із вівником,—ст. 12, із Танею—ст. 13, знову з нею ж (25), не даючи ніяких соціальних мотивацій. Автор цілком безсилий побудувати монолітний кістяк оповідання, і для того, щоб повнотою розгорнути психологічну постать Якова Чумчирика, він примушений користатися з випадків (падіння Тані в сніг, зовсім зайвий епізод випадкової зустрічі з хлопчиком тощо). Це саме й потверджує брак у автора передової соціально-цінної ідеї та фактичного матеріалу, організованого навколо цієї ідеї.

Хто ж такий Яків Чумчирик, що всі його психологічні якості старано-визбирує і старанно подає читачеві автор?

«Відірваний роками учіння од села, Чумчирик добре зберіг батьківську (а ми думали, що ВИШ виховує людину. Підкреслення всюди мое—А. Г.) психологію відмахуватись від усього стороннього, що не дає реальної користі» (стор. 19).

Але не думайте, що це якийсь виняток. «Тим паче», що помічав (в цілковитій згоді з автором—А. Г.): таких як він,—цілі сотні

в сільсько-господарському, в ветеринарному, в геодезичному інститутах» (стор. 19).

Отже з цих цитат видно, що Чумчирик, за згодою автора, претендує на щось значно більше. Це не просто з недогляду автора, що, припустимо, в даному випадку не зміг відрізнити випадкового від характерного, ні, це має бути тип сучасного студента. І коли не повне художнє представництво майбутнього радянського спеца, то одна з його характерних частин. Спробуємо в каламуті «дієвого самоаналізу» Якова на протязі 40 сторінок, виловити його основні ідеологічні устремління, його соціальну суть і вартість.

В розмові з Танею Пташенко Чумчирик остаточно себе демаскує. Але перше, ніж дати слово Якові, заглянемо трохи наперед і поглянемо, як саме Таня цінує його: «Тепер їй зрозуміла (членові колгоспу «Червоний партизан»—А. Г.) *прощально-відхідна мука багатьох подібних до нього колег, похапчивістю долі (яка метафізична дурниця—А. Г.) кинутих у шумливій (ну й епітет!—А. Г.) центри, сягати вершків науки, їм потрібної на те, щоб захистити самих себе»* (стор. 39).

Поперше: цікасно, представникам якої класи на думку Ів. Бойка потрібна наука, знання, «щоб захистити самих себе»? Будьмо мужні і поставимо точки над і.—Представникам конаючої класи, представникам куркульства. Тоді питання: невже ж їх у радянських ВИШ'ах сотні в сільсько-господарському, сотні в полтавському ІНО, сотні в геодезичному?.. Чи не перебільшує т. Ів. Бойко?

Але підємо далі. Оце саме примиренське ставлення до Якова Чумчирика з боку Тані Пташенко можна пояснити лише намаганням автора трактувати життя з вселюдського, а не класового погляду. Всі—люди, всі—«человекі».

І відповідно до цього звучить і «прощально-відхідна» мука в устах Чумчирика: «Мов подорожнього злочинця обходять чомусь (прекрасне підсвідоме «чомусь»—А. Г.) мене, жахаються, залишають мені десяту дорожку, *закинуту й покривлену* (міне тебе жаль!—А. Г.). А я не сам. Нас багатосхожих на інших людей, тих, що потребують замість огиди доброго слова» (ст. 38).

І далі «Мені потрібно людей... Таких добросердних. тихих... ну, щоб розуміли й допомагали»... (стор. 39).

— «Таких людей?! Є такі люди!—таємниче сповіщає він їй (Тані Пташенко—А. Г.)—їх багато, тільки не визнають вони один одного, боятися....» (стор. 40).

І ще:

— Мені багато людей не треба... Мені,—оглядається він,—треба одну людину. Розумієте? Одну. Щоб рід наш не загинув.... (стор. 40).

Коли відкинути оцю останню цитату, що ми її навмисне для об'єктивності навели, а вона виконує лише допоміжну сюжетну функцію розв'язки, то дозвольте запитати: звідки у комсомольського письменника взялася отака розгорнута проповідь гуманізму, проповідь клясового миру? Що це, як не спроба Якова Чумчирика, представника куркульства, під димовою завісою перевальського гуманізму перейти в наступ?

Як же ставиться автор до всього цього? Ів. Бойко спостерігає й фіксує. Так само як на протязі сторінок він з протокольною точністю фіксує портрет Чумчирика, його френч тощо (стор. 3—4). Характерне в те, що «об'єктивний» тон лише раз зраджує автора. Це тоді, коли він описує сало (стор. 4). Тут автор знаходить соковиті фарби й не може, щоб не похвалити й від себе: «Добряче сало» (стор. 4).

Характерно, що й сам Яків Чумчирик—«увесь там, у рідному малопримітному хуторці (чи бува не Столитін нарізав?)—А. Г.) Торботрусі, у своїй сім'ї зігрітий теплою любов'ю матері, як і не менш теплою, а то й зовсім гарячою черинню дідівської печі», (ст. 5).

Саме через «черинь» і «теплу любов матері» і йде хоч трохи натяків на громадські інтереси Якова Чумчирика. В родині батько звичайно не питає про колективи, а цікавиться чому то освічені французи прогоріли з комуною (стор. 8), і характерна якраз дрібно-буржуазна обмеженість: власні граблі й комуна—це все одно, (стор. 9). І це в описі від автора. Незрозуміло щось. Розмову селян автор істилізує під істилістику

«уманського дурня», хоч це й не заважає цим «дядькам» висловлювати такі сентенції:—«Сам уже дивися (може тут опечатка, мабуть,—треба «дивися»—А. Г.) що й куди. Вибивайся на простору дорогу, шукай її: вона десь є. А мо' де не пускатимуть, так ти манівцями, манівцями. Пригни голову й біжи. Брехня... Потрапиш....» (стор. 11).

Характерний саме політичний сенс цих розмов. Ми звичайно далекі від того, щоб ці думки приписувати т. Бойкові. Але ми також не згодні з тим, що автор ні в якій мірі не відповідає за своїх персонажів.

Інтересно знову розглянути цю цитату. Одже, середнякові, чи незаможникові за умов радянської влади, та ще в 1929-30 році, невже треба «манівцями, манівцями шукати дороги»? «Непонятно что то!» І автор уриває на цьому цікавому місці діалог і дає характерний опис ходи Чумчирика (стор. 11).

Хочемо відзначити одне, що маляючи психологічний портрет Чумчирика, Ів. Бойко за всяку ціну випинає й надає переваги несвідомому над свідомим, пасивному розумуванню над вольовими дієвими вчинками. Чумчирик це—хочяча «самоаналіза», об'єктивиський «созерцатель».

Ів. Бойко вже від себе так характеризує свідомість: «Його свідомість, його «я»—важкий каламутний потік вузьких жадань і прагнень, цілком особистого розбору, що з'явилися на ґрунті щоденної боротьби за існування (стор. 24).

Ця авторська ремарка, вже безпосередня, дає ключ до цінувань ставлення І. Бойка до свого героя.

Намагаючись дати живу людину, хибно зрозумівши це гасло, автор виривав Чумчирика із його соціального середовища, і трактує цього типа не як об'єктивного виразника куркульства, що проти нього треба зняти обурення читачів, а просто як живу людину з погляду загально-людського, як «несласливого колегу». Принаймні таку оцінку в думках вкладає автор антиподові Чумчирика—Тані Пташенко.

Намагаючись типізувати явище, Ів. Бойко поклав в основу свого оповідання псевдоідею—«зайвої людини», приперчив цю характерну для дрібнобуржуазної літератури

цією, мотивами кохання, й підкреслюючи що Чумчириків сотні, цим самим викривив об'єктивну дійсність, ставши на позиції об'єктивізму, що шереріс суб'єктивістське глумачення радянських вишівців.

Далі, знаючи, що дати живу людину без психології не можна, автор дав зразок, як не треба пролетарському письменникові подавати психологічні зарисовки. Випнувши на перше місце підсвідоме, звівши трактовку свідомого наївець Ів. Бойко дав зразок застосування теоретичних постулатів ворончини в художній практиці, дав не психологію клясового типа, а інтелігентське «психоложество».

Знаючи, що пролетарська література бореться проти «ляківровщиків», що вона подає об'єктивно дійсність, але забуваючи, що ця об'єктивність ніскільки не суперечить партійності пролетлітератури, Ів. Бойко суттю в цьому оповіданні відкинув партійність у літературі, давши перевальську слиняво-гуманістичну трактовку куркульських синків, як нещасних людей.

Отже такий детальний розгляд оповідання Ів. Бойко свідчить за те, що він не вміє (Ів. Бойко) застосовувати методу діалектичного матеріалізму в художній творчості, що бракує в нього моністичного пролетарського світосприймання й світовідчування, про потребу йому негайно включитися в конкретну роботу будівництва соціалізму, бо симптоми, і досить значні, правого опортунізму в його творчості, в цілях збереження його (Ів. Бойка) для пролетарської літератури, примушують нас бити на сполох.

Слово за дальшою продукцією Ів. Бойка.

А. Грунт.

ІВАН ЛЕ. «По за килимами». ЛІМ. 1931 р. Стор. 198. Тир. 5000. Ціна 1 крб. 25 коп.

Мабуть таки дійсно авторові довелося «повизбирувати», щоб дати збірку «По за килимами»... Тут оповідання і нариси, що їх здебільшого було вже надруковано в різні часи (часова амплітуда 1926-29 р.р.), по різних журналах, а де-що було вміщено і в попередніх збірках. От чому від збірки враження деякої довільності і тематичної, і стилістичної.

Берімо перше оповідання «Зрада» (р. 1928). Оповідання написане в формі

«розповіді». Робітник Павло Хомрач розповідає пурткові молоді про боротьбу за збудування паперової фабрики. Опір чинить українська націоналістична інтелігенція, що працює в районному апараті. В своїй боротьбі вона спирається на куркульські елементи серед робітництва, як, наприклад, Ганна Копилова, що в неї закоханий сам оповідач.

І треба сказати, що автор цим оповіданням стоїть на височині лєнінської національної політики, в її практичному застосуванні. Яскраво показано «позакимомові» домагання, домагачів збудування «фабрики українських килимів».

А от сам «оповідач» Павло Хомрач... Його колізії, його імпресіоністичний психологізм, його надмірна закоханість у природі, мова, безпосередність, а часом і наївність сприймання життя, що правда, йдуть майже завжди лінійю любовної інтриги,—своєю виразністю майже затьмарюють ті місця оповідання, з яких читач дізнається, що Павло Хомрач—робітник-кадровик ще з батьків, що він є член партії тощо.

Щодо стилєвої спрямованості, то це оповідання випадає з загального стилєвого комплексу письменника й не виправдує твердження про Івана Ле, як про зразкового фундатора стилю пролетарського реалізму.

«Камінний мірошник» (р. 1927)—одне з тих оповідань, що колись вкупі з іншими такими як оповіданнями, зробили Івана Ле відомим автором серед широких читачівських кіл. Це оповідання й на сьогодні править за активну соціальну функцію перебудови села.

Видобуток добрива для колективізованих ланів, сьогодні вже зреалізовується в мільйонах центнерів. Ці здобутки, проте, не в меншій мірі закликають до боротьби з куркулем та попом. Але авторові, видно, важко було розгортати дію. Він хоче уникнути одноманітності, вводячи елементи детективної новели—вбивство попа, кров на руці в Остапа, камінець, що його так випадково захопила Катерина в господі в Остапа...

«Перемогла». Тут боротьба старого й нового побуту. Тетяна має позашлюбну дитину. Григор (її чоловік), дорікає їй цим... «байстрам». Тетяна рветься до клубу попри всі заборони чоловікові. В клубі робітники зустрічають приїзд письменників. Те-

тяна таки прийшла... Чоловік гримає, але в цей час вся зала обирає Тетяну до президії.—«Воронову!»—рубала настроєна зала. Оповідання це зроблено майже примітивно.

«Омелькове оновлення» (р. 1929). Поява першого трактора на селі. Це оповідання відносить автора примітивністю побудови та відображення настрою селян до того перейденого етапу української радянської літератури, коли із'явилися перші оповідання про появу трактора на селі. Далеко цікавіше в цьому оповіданні подано дитинство ініціатора придбання трактора—Омелька. Напевно, рядки про дитячі роки «безбатченка» Омелька, про його спробу піти до школи, знайдуть собі місце в дитячих читанках. Тут немає сентименталізму оповідань Васильченка, немає пригодництва, «завязотсти» героїв-дітей Винниченка та Микитенка...

«Передумав» (р. 1929). Ціною великого нещастя Гордій Минович доходить того «передумав». Довелося, навіть, не одну домовину готувати, щоб ховати рідню, яка обпилася первача-самогону. А «передумав» все ж тільки тоді, коли подався до міста і на власні очі побачив робітниче ж життя. А коли міліціонер приходить його заарештовувати, він передає додому:—«Перекажіть там Миколі, щоб він і ті дві з половиною десятини засівав під озимину». Гордій Минович своїм скепсисом до робітника і каяттям перед тим же робітником, нагадує Никанора з повісті «Брати», Микитенка. Але для 1929 р. таке оповідання, як «Передумав», цілеспрямованістю слід вважати за нечітке.

Деякі нарисів,—«З закордонних вражень». Перед письменником, що подорожує, стоїть спокуса захопитися зовнішнім виглядом капіталістичного світу. В нарисах цих письменників ми знаходимо багато описовости. Іван Ле цього уникнув. Письменник бачить явища в їх соціальній функції. «Отець Вергун», «Злочин», «На перерві», це—ідка, дошкульна сатира на облудність «культурної» Німеччини, це—нещадна сатира на «отців Вергунів», цього болота української еміграції В «Злочині» робітниця повія робить аборт без допомоги медичниці, і от лікар над понівеченою каже: «Такий ганебний вчинок!—У нас—саморобний аборт!—

Це злочин!—«На перерві» показано веле-тенську руру-смоктуну для засипання боліт.

Але рура ця ще й інші виконує завдання. Один грабар каже: «Та скільки цих нещасливих випадків буває отам на пресах... Хіба тільки той один... А нашого брата... Ого, ще й як хапає»...

І останній розділ збірки це—«Фрагменти». Тут і подорож по Узбеччині, і відгук селян на провокації, тут маємо сатиру на такого письменника, що приїздить на виробництво, живе там довгий час, але вивчення виробництва та побуту робітників, це—безпорадне борсання. Розглядати збірку Івана Ле «Поza килимами», як щось нове, не можна. А в тім до читача вона, безперечно, дійде.

Г. П.

В. КАВАЛЬ. «Жнива». Оповідання. З білоруської мови переклав С. Ковганюк. В-во «Молодий Більшовик». Стор. 207. Ціна 90 коп.

Всі семеро оповідань, що складають книжку В. Кавалі «Жнива», трактують життя пореволюційного білоруського села. Автор розповідає просто й правдиво, навіть прямо-лінійно, без ніяких сюжетових викрутасів, проте читач напружено стежить за долею його героїв. В оповіданнях подана, переважно, боротьба молодого покоління з віковічною селянською темрявою й інертністю. Автор переконливо й просто подав складний процес утворення нової революційної людини на базі нових суспільних відносин. Виховна роль Червоної армії, що перетворює селяка на свідомого борця за соціалізм, потяг затурканой колись білоруської жінки до громадського життя, ламання старих шлюбних традицій, незмінно бадьорий комсомол, осідання на землю цілого табору циган—ось теми оповідань В. Кавалі. Проте й ці прості, всім відомі процеси притягають читачеву увагу, бо герої в оповіданнях—живі класові люди з притаманними їм хибамі й позитивними рисами.

Можна вітати в-во «Молодий Більшовик» за вдалий вибір для перекладу, а читачеві можна радити прочитати цю книжку, тим більше, що білоруська література на Україні репрезентована покищо тільки одним альманахом, збіркою поезій А. Багдановича в

перекладі Драй-Хмари та цією збіркою оповідань «Жнива».

Ст. Пан.

Д. ГАЛУШКО. «Перший раз на чаті». Червоноармійські оповідання. В-во «На варті». Стор. 68. Ціна 15 коп.

Успіх збірки оповідань Д. Галушка, що були видруковані по літсторінках у газетах, а потім видані окремою збіркою, свідчить про величезну актуальність військової тематики, бо ця збірка лише за три місяці вже вийшла двома виданнями по 10 тисяч тиражу. В збірці подано 9 оповідань напівфейлетонного характеру. Складається враження, що за тему оповідань автор узяв окремі дійсні факти з червоноармійського побуту, не типізувавши ні героїв, ні ситуацій. На них почувається ще неправність початківця і все ж читати їх цікаво, бо Д. Галушка, здається, перший на Україні письменник, що подав цілу збірку червоноармійських оповідань. Автор не намагається подати червоноармійця, як «стовідсоткового» виприманого героя, не боїться показати негативних вчинків окремих червоноармійців, навпаки—він ці вчинки подає, бо вони існують, але тут же подає й причини, від яких вони сталися. Кожен, кому потрапить до рук ця книжка, з цікавістю її прочитає.

Ст. Пан.

Літературно-мистецький альманах «На чатах». В-во «На варті». Стор. 182. Ціна 1 крб.

Цим альманахом-двомісячником, що має виходити й надалі, Укр. ЛОЧАФ, так би мовити, декларував свою творчу спроможність. Зважаючи на художньо-політичну вартість вміщеного матеріалу, можна гадати, що альманах частково своє завдання виконав.

Переважає й кількісно і якісно матеріал з часів громадянської війни (П. Панч—«Отче наш», М. Ірчан—«Протокол», М. Гаско—«Перекоп», І. Дубінський—«Контр-удар», Галушко—«Зміни на східному фронті»); проте художня неправність молодих авторів, що пишуть про «сьогодні» Червоної армії компенсується актуальністю цієї тематики й інтересом до неї (п'єса А. Патяка—«Бійці», О. Горенко—«Однорічники»).

Голова УкрЛОЧАФу І. Щербина в статті—«Бойовими темпами зміцнювати обороноздатність СРСР» закликає письменників перейнятися відповідальністю моменту й почати працювати на оборону СРСР проти воєнного готування капіталістичного Заходу.

Ще довго й багато треба працювати, щоб заповнити велику прогалину військової тематики в нашій художній літературі. Цю роботу тількищо почав ЛОЧАФ і тому альманах «На чатах» треба вітати й радити найширшим читачьким масам. Ст. Пан.

З технічних причин у № 3 «Молодняка» не вміщено редакційної примітки до статті Є. Адельгейма «Крива романтики».

Редакція відзначає, що в цій статті тов. Є. Адельгейм в основному правильно викрив і скритикував недіалектико-матеріалістичну побудову твору «Чотири шаблі» Ю. Яновського, але на цих констатаціях і зупинився, не зробивши відповідного класово-функціонального висновку. Навіть кінець статті про «Дрібно-буржуазну природу одного з найактивніших романтиків «Пролітфронту» так само виглядає, як пасивна констатація.

Ціла низка в статті дає привід думати, ніби це невдалий твір пролетарського письменника. Інакше, для чого авторові в кількох місцях статті, характеризуючи непролетарські настановки в «Чотирьох шаблях», говорити поруч про завдання саме пролетарської літератури. Адже ці місця нічого спільного, за авторовим висвітленням, з пролетарською літературою не мають.

Редакція так само не згодна з тезою тов. Є. Адельгейма, ніби Ю. Яновський в «Чотирьох шаблях» невдало застосував матеріалістичну діалектику. А ця теза виходить від невірної ставлення Э. Адельгейма до письменника і визначення його соціально-класового місця в сучасній українській літературі.

РЕДАКЦІЯ.

З М І С Т

	Стор.
Микола Булатович—Неймовірний факт	3
К. Давид—Рік тому помер В. В. Маяковський	5
М. Шеремет—Щоденник бригадира (уривок з поеми)	9
М. Шумило—Грапів музика	35
С. Ковганюк—Лист з гауптвахти	50
С. Роговик—Мотор	68
І. Кречет—Записки комендора Руденка	69
Надія Хоменко—Делегатка	77
М. Трублаїні—Навздогін за Седовим	78
Вас. Мускін—Вивершимо реконструкцію вищої й серед- ньої школи	98
А. Клоччя—„Енергія“ Ст. Крижанівського	116
Blok-Notes „Молодняка“: Nestor—Незвичайне не- розуміння	125-128
Літературно-мистецька хроніка: Комсомол України про „Молодняк; Відгуки з місць на резолюцію ЦК ЛКСМУ (Сталіне, Дніпропетровське, Запоріжжя, Київ); Про літгрупи з назвою „Молодняк“; До п'ятирічного ювілею „Молодняка“; Під гаслом творчої мобілізації	130-133
Серед книжок та журналів: Г. Гельфандбейн—Туп- цювання на місці; Ів. Бойко. „Чумчирик“—А. Грунт; Ів. Ле. „Поза килимами“—Г. П.; В. Каваль. „Жнива“— Ст. Пан; Д. Галушко. „Перший раз на чаті“—Ст. Пан; Літературно-мистецький альманах „На чатах“—Ст. Пан	133-144